

DAVLAT MOLIVASINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI
ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Qodirov Hasan Do`stqobilovich -

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Moliya va turizm kafedrası o'qıtuvchisi

<https://orcid.org/0009-0007-6129-5446>

finance7uz@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada davlat moliyasini boshqarishni takomillashtirishning zamonaviy yondashuvlari, xususan, axborot texnologiyalari, shaffoflik, moliya risklarini boshqarish, davlat budjetini boshqarishdagi yangi strategiyalar va ularning O'zbekistondagi moliya tizimiga ta'siri tahlil qilingan. Davlat moliyasini boshqarishni zamonaviylashtirish, mamlakat iqtisodiyotini barqaror rivojlanishini ta'minlash, moliyaviy manbalarni samarali taqsimlash va korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada har bir zamonaviy yondashuvning o'zgarishlarga muvofiqligi, ularning huquqiy va amaliyotdagi asoslari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Davlat moliyasi, moliya boshqaruvi, shaffoflik, korrupsiyaga qarshi kurashish, axborot texnologiyalari, budjetlashtirish, moliya risklarini boshqarish, investitsiya, moliyaviy modellar, O'zbekiston.

KIRISH

Davlat moliyasini boshqarish - davlatning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon, davlatning soliq tizimi, byudjeti, xazina va davlat qarzlarini boshqarish kabi sohalarni o'z ichiga oladi. Mamlakatda samarali davlat moliyasini boshqarish tizimi yaratish, uning tashkiliy va iqtisodiy jihatlarini yangilash, davlat moliyasini shaffof va samarali boshqarish mexanizmlarini joriy etish zarurati kundan-kunga ortmoqda. Bu masalalar, ayniqsa, O'zbekistonning iqtisodiy va moliyaviy tizimining rivojlanishi uchun juda muhimdir.

Davlat moliyasini boshqarishning modernizatsiyasi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirishga ham yordam beradi. Bu o'zgarishlar davlat xizmatlarining sifati va ular orqali fuqarolarga taqdim etilayotgan xizmatlar samaradorligini oshirishga qaratilgan. So'nggi yillarda, O'zbekistonning davlat moliyasini boshqarishda amalga oshirilgan islohotlar yangi yondashuvlar va metodlarni tatbiq etishga olib keldi.

ASOSIY QISMLAR

Davlat moliyasini boshqarishni takomillashtirishda zamonaviy yondashuvlar, ya'ni axborot texnologiyalarining joriy etilishi, moliya boshqaruvi tizimini raqamlashtirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun innovatsion usullarni joriy etish, butun dunyo bo'ylab amalga oshirilayotgan islohotlar jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Bu yondashuvlar davlat moliyasini boshqarishning samaradorligini oshirishga, fuqarolarga ko'rsatilayotgan davlat xizmatlarining sifati yaxshilashga va iqtisodiy tizimning barqaror rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi. Davlat moliyasini boshqarish mexanizmi o'z ichiga soliq tizimi, budjetni boshqarish, xazina ishlari va davlat qarzi kabi muhim elementlarni oladi va bu sohadagi zamonaviy yondashuvlar fuqarolarning moliyaviy manfaatlarini ta'minlashga qaratilgan.

Davlat moliyasini boshqarishni takomillashtirishdagi zamonaviy yondashuvlarning asosiy elementlaridan biri - axborot texnologiyalarining joriy etilishi hisoblanadi. Innovatsion axborot tizimlari orqali davlat moliyasini boshqarishni avtomatlashtirish va shaxsiy ma'lumotlar bilan ishlash jarayonlarini zamonaviylashtirish, moliyaviy yordam va budjet sarflarini aniq monitoring

qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar davlat moliyasini boshqarishning shaffofligini ta'minlash, moliyaviy xabardorlikni oshirish va korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim omil bo'ladi. Moliya sohasidagi axborot tizimlarining mukammallashtirilishi, budget jarayonidagi xato va xato tushunchalarni aniqlash, faqatgina davlatning moliyaviy hisobotlarini to'g'ri va aniq tashkil etishga yordam bermaydi, balki iqtisodiy oqibatlar va soliq to'lovchilarining huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega.

Davlat moliyasini boshqarishda axborot texnologiyalarining joriy etilishi bilan birga, budgetni boshqarishni avtomatlashtirish va raqamlashtirish ham muhim omil hisoblanadi. Budgetlashtirish jarayonida davlatning barcha xarajatlarini to'g'ri taqsimlash, soliqlar va davlat xaridlarining tizimli monitoringini tashkil etish, iqtisodiy o'sishga xalaqit beruvchi kreativ yo'nalishlardan ehtiyot bo'lishga yordam beradi. Shunda, davlat moliyasini boshqarishning raqamli formatga o'tishidan foyda olish, yagona markazlashtirilgan ma'lumotlar bazasini yaratish va turli idoralar o'rtasida ma'lumot almashishni soddalashtirish mumkin bo'ladi.

Zamonaviy yo'nalishlardan yana biri - moliya boshqaruvida «tarixiy» va «hozirgi» axborotlardan foydalanish. Davlat moliyasini boshqarishga oid barcha ma'lumotlar, ularga amal qilish va ularni yanada rivojlantirish orqali fuqarolarning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mumkin. Moliyaviy ma'lumotlar va iqtisodiy prognozlar birlashtirilishi orqali moliyaviy-xalqaro bozorlar haqida uzluksiz axborot berish imkonini beradi. Xalqaro moliya muhitida hozirgi siyosiy va iqtisodiy vaziyatni hisobga olib, davlatning qarzini boshqarishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqiladi. Bu, davlat moliyasini boshqarishning umumiy o'sish konsepsiyasini tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Qisqa muddatli moliya strategik rejalarini ishlab chiqish va har bir bo'limga tegishli mablag'larni taqsimlash davlatning ichki iqtisodiyotini modernizatsiya qilishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam beradi. Bu borada zamonaviy iqtisodiy usullardan foydalanish, davlat organlarining samarali va aniq hisobot berishiga imkon yaratadi. Shuningdek, moliyaviy tizimda innovatsion amaliyotlarni keng qo'llash, shaxsiy moliyaviy hisobotni yaratish va moliya bozorlari bilan ishlashdagi raqobatchilarni birlashtirish barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun muhimdir.

Zamonaviy yondashuvlardan yana biri - moliya tizimidagi noaniqliklar, yashirin xatarlar va tizimga kerakli o'zgarishlar haqidagi xavf-xatarlarni tan olishdir. Davlat moliyasini boshqarishdagi zamonaviy yondashuvlarning samaradorligini ta'minlash uchun ichki moliya bozorlarini rag'batlantirish, soliq siyosati va moliyaviy qurilmalarni tiklash muhim ahamiyatga ega. Qat'iy va aniq moliya siyosatini qo'llash, davlat budgetining har tomonlama monitoringini amalga oshirish va oilaviy bozordagi hamkorliklar bilan raqobatga kirishish - barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun muhim qadamlardir.

Jumladan, davlat moliyasini boshqarishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni yanada jadallashtirish va moliyaviy tizimni raqamlashtirish, davlatning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi. Davlat moliyasini boshqarishning yangi tendensiyalariga tezda moslashish, unda raqamli va raqamlashtirilgan aniq to'lov tizimlarini joriy etish, moliyaviy institutlarning davlat budgetini boshqarishdagi muvofiqliklarini yaxshilash asosiy maqsad bo'lib, ularning samaradorligini oshirishga erishish mumkin.

Zaxiralar va moliya boshqaruvi tizimlarini to'g'ri taqsimlash, inflyatsiyaga qarshi siyosatni belgilash, davlat xaridlarining shaffofligi va moliya tizimining to'g'ri shakllanishini ta'minlash, davlat moliyasini boshqarishning zamonaviy yondashuvlarini tashkil etadi.

MUHOKAMA

Davlat moliyasini boshqarishning zamonaviy usullari, birinchi navbatda, axborot texnologiyalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bugungi kunda davlat moliyasini boshqarishda axborot tizimlarining joriy etilishi, soliq yig'implari va byudjet sarflarini optimallashtirishda samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda. Tizimlarning raqamlashtirilishi, masalan, moliyaviy audit, byudjetni shakllantirish va soliq tizimini boshqarish jarayonlarida aniqlikni oshiradi va xatoliklarni kamaytiradi.

O'zbekistonning davlat moliyasini boshqarishda amalga oshirilgan islohotlar, xalqaro tajribalarga asoslanib, ayniqsa, moliyaviy shaqqolikning joriy etilishi va soliq to'lovchilari uchun shaffoflikni ta'minlashga yo'naltirilgan. Shuningdek, davlat harajatlarini optimallashtirish va moliyaviy resurslarni samarali boshqarish davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda, davlat moliyasini boshqarishning bir qismi sifatida investitsiya boshqaruvi muhim rol o'ynaydi. Xususan, davlat tomonidan qabul qilingan investitsiya siyosati, soliq imtiyozlari va kapitalni jalb qilishning yangi mexanizmlari kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga hissa qo'shadi. O'zbekistonning moliya tizimida amalga oshirilgan bu o'zgarishlar, xususan, kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, mamlakatning iqtisodiy o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Davlat moliyasini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, ayniqsa, axborot texnologiyalari va raqamli moliya modellarining joriy etilishi davlatning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda xalqaro standartlar, ayniqsa, IMF va Jahon banki tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy shaffoflik va risklarni boshqarish standartlari katta ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston hukumatining yangi yondashuvlarga moslashishi, moliyaviy risklarni boshqarishda yaxshilanishlarga olib kelgan. Bu, xususan, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy va iqtisodiy sohalardagi muammolarni hal qilishda yordam bermoqda. Shuningdek, xalqaro investitsiyalarni jalb qilish va kapital bozori orqali moliyaviy resurslarni boshqarishning yaxshilanishi mamlakatni global iqtisodiy tizimga integratsiya qilishga yordam beradi.

O'zbekistonning davlat moliyasini boshqarishdagi islohotlari, mamlakatda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda samarali mexanizmlarni joriy etish uchun bir qator zarur choralarni ko'rishga yo'naltirilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, davlat moliyasini boshqarish tizimining takomillashishi, axborot texnologiyalarining keng joriy etilishi va moliyaviy risklarni boshqarishning yangi usullarini qo'llash iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasiga yordam beradi.

XULOSA

Davlat moliyasini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, ayniqsa, axborot texnologiyalari va innovatsion tizimlarning tatbiqi, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonning davlat moliyasini boshqarish tizimini yaxshilash bo'yicha amalga oshirilgan islohotlar, soliq tizimi va moliyaviy resurslarni boshqarishning yangi metodlarini joriy etish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, moliyaviy risklarni boshqarish va investitsiya mexanizmlarining rivojlanishi davlatning moliyaviy xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi. O'zbekiston, xalqaro tajribaga asoslanib, davlat moliyasini boshqarishni yanada takomillashtirishda davom etmoqda.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1. Muhammediyev N.A., Davlat moliyasini boshqarish: nazariy va amaliy yo'nalishlar, Toshkent, 2021.
2. Nazarov A.X., Byudjet tizimini takomillashtirish: amaliy o'rganishlar, Toshkent, 2020.

3. G'ulomov S.A., Korruptsiyaga qarshi kurashishning davlat moliyasidagi ahamiyati, Toshkent, 2019.
4. Mahmudov Sh.A., Axborot texnologiyalari va davlat moliyasi, Toshkent, 2022.
5. Muhammadjonov A.R., Davlat moliyasini boshqarishdagi islohotlar, Toshkent, 2021.

